

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

Факультет філології

Кафедра української мови

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основи української етнолінгвістики

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма «Українська мова і література»

Спеціальність 035 Філологія

Спеціалізація 035.01 Українська мова і література

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1
від 29 серпня 2023 р.

м. Івано-Франківськ- 2024

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Основи української етнолінгвістики
Викладач	Бігусяк Михайло Васильович
Контактний телефон викладача	0506112037
E-mail викладача	bihusjak@ukr.net
Формат дисципліни	Денна
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.ua/
Консультації	Консультації до самостійної роботи проводяться на практичних заняттях, а також упродовж семестру за встановленим розкладом на кафедрі.
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Спеціальний курс “Актуальні проблеми української етнолінгвістики” спрямований на вивчення ряду теоретичних понять і категорій цієї комплексної мовознавчої дисципліни, ознайомлення із основними школами і напрямками слов'янської та української етнолінгвістики. Особлива увага звернена на етнолінгвістичні дослідження зони Карпат та її унікального Прикарпатського регіону, де побутують архаїчні та активні сьогоденні говірки п'яти етнічних груп українців. Адже кожна етнічна зона має чимало локальних особливостей, які втрачені на інших українських територіях, низку специфічних номінацій, набір обов'язкових учасників, обрядових предметів та чинників. Усе це є складниками концептуально-мовної картини світу, які перебувають сьогодні “на вістрі” лінгвістичних досліджень.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p>Мета дисципліни – ознайомити студентів із новим напрямом сучасного мовознавства етнолінгвістикою, яка вивчає мовні явища крізь призму духовної і матеріальної культури народу, його ментальності. З'ясувати типи мовних і культурних зв'язків, їх чітку детермінацію. Акцентувати увагу на специфіці діалектної етнолінгвістики, на ареальних особливостей вивчення мови і культури, зокрема такої поліетнічної зони, якою є Івано-Франківщина.</p> <p>Програмою дисципліни передбачено збір фольклорного та діалектного матеріалів рідного краю і на основі цього написання залікової роботи в етнолінгвістичному аспекті.</p> <p style="text-align: center;">Основні цілі вивчення дисципліни:</p> <ul style="list-style-type: none"> – засвоїти основні терміни та методи етнолінгвістичних досліджень; – інтерпретувати поняття культурний та лінгвістичний текст: їх спільність та відмінність; – розуміти бінарні опозиції в етнолінгвістичних дослідженнях; – оволодіти методикою опису номінацій, пов'язаних із традиційною культурою субетносів Прикарпаття; – лінгвістично інтерпретувати словесну символіку. 	
4. Програмні компетентності та результати навчання.	
<p>Інтегральна компетентність (ІК) Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі українського мовознавства та філологічної науки. Загалом у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій та методів лінгвістичних наук під час проведення досліджень та характеризується комплексністю невизначеністю умов.</p>	

Загальні компетентності:

2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для відпочинку на ведення здорового способу життя.

3. Здатність спілкуватися державною мовою в усній і письмовій формах.

6. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

11. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

13. Здатність проведення досліджень на належному рівні.

Фахові компетентності:

1. Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ.

2. Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.

3. Здатність використовувати в професійній діяльності знання з теорії та історії української мови та діалектології.

4. Здатність аналізувати діалектні та соціальні різновиди української мови, описувати соціолінгвальну ситуацію.

7. Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних, літературних, фольклорних фактів.

10. Здатність здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних жанрів.

11. Здатність до надання консультацій із дотримання норм літературної мови та культури мовлення.

Програмні результати навчання:

2. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

9. Характеризувати діалектні та соціальні різновиди української мови, описувати соціолінгвальну ситуацію.

12. Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.

15. Здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів та жанрів.

17. Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови й мовлення й використовувати їх для розв'язання складних завдань і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності або навчання.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	12
практичні заняття	18
самостійна робота	60

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний/ вибірковий
----------------	----------------------	--------------------------------	------------------------------------

восьмий	035 Філологія	четвертий	Вибірковий
---------	---------------	-----------	------------

Тематика навчальної дисципліни

Тема	Кількість годин		
	лекції	заняття	сам.робота
Тема 1. Вступ.	2	2	10
Тема 2 Українська етнолінгвістика: шляхи становлення та основні напрями розвитку.	2	2	10
Тема 3. Основні джерела та методи етнолінгвістичних досліджень.	2	2	10
Тема 4. Мова і народна культура: етнолінгвістичний аспект.	2	4	10
Тема 5. Мовні одиниці в етнолінгвістичному вимірі.	2	4	10
Тема 6. Номінація та етносимволізація назв, пов'язаних із традиційною культурою.	2	4	10
Загальна кількість годин	12	18	60

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Система оцінювання курсу узгоджена з критеріями оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти в університеті. За вивчення дисципліни студенти отримують максимально 100 балів. Зокрема, за роботу на практичних заняттях – максимально 40 балів, за виконання контрольної роботи – 10 балів, за написання реферату – 10 балів, за виконання залікової роботи – 40 балів.
Вимоги до письмових робіт	Письмова контрольна робота складається з 10-ти тестових завдань; структура завдання 4 варіанти з однією правильною відповіддю, яка оцінюється в один бал.
Практичні заняття	Вивчення і повторення теоретичних питань зі всіх розділів курсу. Вироблення навичок збирання, систематизації та етнолінгвістичної інтерпретації явищ традиційної культури народу.
Умови допуску до підсумкового контролю	Умовою допуску до підсумкового контролю є отримання позитивної оцінки зі всіх видів робіт (максимально 50 балів, мінімально 25 балів).
Підсумковий контроль	Форма контролю: залік; форма складання: залікова етнолінгвістична робота, відповідно до переліку тем за вибором студента.

7. Політика навчальної дисципліни.

Письмові роботи. Письмові роботи виконують здобувачі освіти, які навчаються за загальним графіком, відповідно до “Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника”, та індивідуальним графіком, відповідно до “Положення про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у Прикарпатському національному університеті імені Василя

Стефаника” <https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/>. Форму письмового виконання роботи втілено на практичних, індивідуальних заняттях, під час написання контрольної, самостійної роботи чи виконання індивідуального завдання.

Академічна доброчесність. У “Кодексі честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника” встановлено морально-етичні принципи та правила поведінки для всіх учасників навчально-освітнього процесу. За цим документом представники університетської громади повинні дотримувати принципу академічної доброчесності та у всій навчальній і викладацькій діяльності зобов’язані діяти порядно, доброчесно. <https://pnu.edu.ua/polozhennia-pro-zapobihannia-plahiatu/>

За дотриманням членами університетської громади морально-етичних та правових норм цього Кодексу відповідає “Комісія з питань етики та академічної доброчесності” при університеті, яка відстежує і регламентує поведінку здобувачів освіти в навчальному процесі. <https://pnu.edu.ua/polozhennia-pro-zapobihannia-plahiatu/>.

Відвідування занять. Урегульовано “Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника” <https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/>.

У разі пропуску занять здобувачі освіти повинні відпрацювати їх індивідуально в письмовій чи усній формі, щоб виконати всі завдання вхідного поточного підсумкового контролю.

Неформальна освіта. Порядок здобуття неформальної освіти та визнання її результатів регламентує “Положення про визнання результатів навчання здобутих шляхом неформальної освіти в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника”. <https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/>

Для здобуття неформальної освіти рекомендовано використання платформ Coursera, Prometheus, Udemy, EdEra та ін..

8. Рекомендована література

1. Барилова Г. К. Українська етнолінгвістика : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Луганськ. 2011. – 228 с.
2. Бігусяк М. В. Із спостережень над весільною лексикою гуцульського говору. *Гуцульські говірки. Лінгвістичні та етнолінгвістичні дослідження.* Львів, 2000. С. 115–149.
3. Бігусяк М. В. Лексика та фразеологія родильного обряду в говірках Івано-Франківщини . *Етнос і культура : часопис Прикарпатського нац. ун-ту ім. В. Стефаника.* Гуманітарні науки : зб. наук.-теорет. ст. №4-5. Івано-Франківськ : Плай, 2008. С. 93–99.
4. Бігусяк М. В. Фразеологія гуцульських родильних обрядів на тлі етнічної культури . *Етнолінгвістичні студії : зб. наук. пр.* Житомир, 2008. С. 109–111.
5. Гриценко П. Ю. Етнолінгвістика . *Українська мова. Енциклопедія.* К. : Укр. Енциклопедія ім. М. Бажана, 2004. С. 178–179.
6. Гриценко П. Ю. Мова як акумулятор культури і одна із форм її вираження. *Мова і культура.* К. : Наукова думка, 1986. С. 66–91.
7. Данилюк Н. Етнолінгвістичні дослідження у другій половині ХХ – на початку ХХІ століть і вивчення мови фольклору. *Українська мова.* 2008. №3. С. 90–97.
8. Дяченко-Лисенко Л. «Душа народу» як константа української етнолінгвістики. *Визвольний шлях,* 2003. Кн. 3. С. 98–103.
9. Єрмоленко С. Я. Фольклор і літературна мова. К., 1987.
10. Жайворонок В. В. Етнолінгвістика в колі суміжних наук. *Мовознавство.* 2004. №5-6. С. 23–35.
11. Жайворонок В. В. Українська етнолінгвістика : деякі аспекти досліджень.

Мовознавство. 2001. №5. С. 48–63.

12. Жайворонок В. В. Українська етнолінгвістика: нариси : навч. посіб. К.: Довіра, 2007. С. 5–38.

13. Кісь Р. Мова, думка і культура реальність (від Олександра Потебні до гіпотези мовного релятивізму. Львів, 2002. 304 с.

14. Конобродська В. Курсова і дипломна робота з етнолінгвістики : навч. посіб. Житомир, 2003. С. 31 – 51.

15. Конобродська В. Поняття семантики в культурному контексті. *Етнолінгвістичні студії*. Т. 1. Житомир, 2007.

16. Кононенко В. І. Мова у контексті культури : монографія. К.: Івано-Франківськ, 2008. С. 5–12.

17. Кочерган М. П. Лексико-семантична система. *Українська мова. Енциклопедія*. 3-є вид., зі змін. і доп. К., 2007. С. 318–320.

18. Пугач В. Українська етнолінгвістика. Ніжин, 2002.

19. Руденко С. Хліб усьому голова. Поняття «хліб» в етнолінгвістичному полі. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2006. №22-23. С. 35–40.

20. Тищенко О. В. Обрядова семантика у слов'янському мовному просторі. К., 2000.

21. Хобзей Н. В. Мова як джерело пізнання духовного світу народу (міфологічна лексика в українських говірках карпатського ареалу). *Мовознавство: доповіді та повідомлення на IV міжнародному конгресі українців*. Київ, 2002.

Бігусяк Михайло Васильович
кандидат філологічних наук, доцент
кафедри української мови